

Co-funded by
the European Union

ONE CULTURE HANDBOOK (NEDERLAND)

***Overcoming Nationalism and Euroscepticism
Through Culture***

ONE CULTURE
2024 –1 BE01-KA220-ADU-000243645

Inhoudsopgave

1. Introductie	2
Hoe lees je dit handboek	2
2. Methodologische richtlijnen	3
3. Richtlijnen voor het gebruik van het online platform	3
3.1. Hoe navigeer je op het online platform	3
3.2. Hoe vind je de activiteit die je nodig hebt	4
3.3. Hoe navigeer je door de virtuele tentoonstellingen	4
3.4. Like je favoriete activiteit, laat een reactie achter of deel je feedback	5
4. Richtlijnen voor trainers over het gebruik van de toolkit	5
5. Richtlijnen voor leerlingen over het gebruik van de toolkit	6
6. Suggesties en voorbeelden	7
7. Links naar alle toolkits	8
7.1. Nationale onderzoeken en rapporten	8
7.1.1. Nationaal onderzoek Oostenrijk	8
7.1.2. Nationaal onderzoek België	9
7.1.3. Nationaal onderzoek Frankrijk	9
7.1.4. Nationaal onderzoek Italië	9
7.1.5. Nationaal onderzoek Nederland	9
7.1.6. Nationaal onderzoek Roemenië	10
7.2. Toolkit voor trainers	10
7.2.1. Milieu- en sociale duurzaamheid	11
7.2.2. Europees cultureel erfgoed	11
7.2.3. Interculturele dialoog	11
7.2.4. Intergenerationele dialoog	11
7.2.5. Ruimte als leermiddel	12
7.2.6. Begrip van EU-waarden in volwasseneneducatie	12
7.3. Toolkit over EU-waarden voor leerlingen	12
7.3.1. Cre(actief) rechtszaal	13
7.3.2. Een dag uit het leven van een wereldburger	13
7.3.3. Voorbij grenzen: agenten van verandering worden in een verbonden Europa	14
7.3.4. Voorbij grenzen: het herontdekken van prehistorische kunst via Cucuteni-keramiek	14
7.3.5. Gemeenschappelijke basis over grenzen heen	14
7.3.6. Creatief presenteren van EU-waarden	14
7.3.7. Interculturele burgerwandeling – stemmen van de stad	15
7.3.8. Interculturele ontmoetingen in je gemeenschap	15
7.3.9. Tekstballonnen van Europa	15
7.3.10. De EU-waarden Café	15
7.3.11. Wat is jouw Romeinse Rijk?	16
7.3.12. Golven van expressie die de Zwarte Zee verkennen via schilderkunst in het Iasi Museum	16
8. Nawoord	16

1. Introductie

Europa is meer dan lijnen op een kaart of een reeks instituties. Het is een verhaal dat nog steeds wordt geschreven door mensen, ideeën en de manieren waarop we samenleven. Dat verhaal voelt soms fragiel aan. Nationalisme, wantrouwen en isolatie vervangen te vaak nieuwsgierigheid en verbondenheid.

Het project ONE Culture begon vanuit een eenvoudige overtuiging: kunst en onderwijs kunnen mensen weer dichterbij elkaar brengen. Als we samen creëren, beginnen we te zien dat verschil ons niet verdeelt. Het vormt het gedeelde verhaal waar we bij horen.

Gefinancierd door het Erasmus+-programma van de Europese Unie, brengt ONE Culture zes partners samen uit Oostenrijk, België, Frankrijk, Italië, Nederland en Roemenië. Het maakt deel uit van de Erasmus+-actie voor volwasseneneducatie (KA220-ADU). Het project onderzoekt hoe cultuurgebaseerd leren burgerparticipatie, intercultureel begrip en een gevoel van Europese verbondenheid kan versterken. De cultuur hier is geen versiering. Het is dialoog: een levende manier om stereotypen uit te dagen en vertrouwen op te bouwen.

In de kern vraagt ONE Culture zich af hoe kunst en erfgoed euroscepticisme en nationalisme kunnen omzetten in kansen voor gesprek, erkenning en gedeelde verantwoordelijkheid. Door schilderen, verhalen vertellen, performance en uitwisseling ervaren volwassenen Europa niet als theorie, maar als praktijk. Dialoog balanceert verdeeldheid. Creativiteit wordt burgerschap. Deelname wordt vertrouwen.

Dit handboek is bedoeld voor trainers, docenten en culturele facilitators die de ONE Culture-toolkit in hun eigen werk willen gebruiken. Het verzamelt ideeën en voorbeelden uit musea, opleidingscentra en culturele organisaties in zes landen. Samen laten ze zien dat informeel, kunstmatig leren geesten kan openen waar alleen argumenteren dat niet kunnen.

Binnenin vind je methoden, reflecties en links naar de volledige toolkitmodules. Het doel is simpel: maak cultureel onderwijs opener, praktischer en plezieriger. Of je nu werkt met nieuwkomers, volwassenen die terugkeren naar onderwijs, of mensen die al lang in Europa wonen, deze hulpmiddelen helpen ruimtes te creëren waar nieuwsgierigheid oordeel vervangt en Europa dichterbij huis voelt.

We hopen dat dit handboek je inspireert om te experimenteren, aan te passen en je eigen versies van ONE Culture te delen. Elke lokale actie voegt een nieuwe toon toe aan een bredere Europese conversatie, een gesprek dat isolatie weerstaat, diversiteit viert en ons gedeelde verhaal levend houdt.

Hoe lees je dit handboek

Een kleine oriëntatie heeft nog nooit iemand kwaad gedaan. In hoofdstuk 2 vind je het denken dat onder alles zit. Als je ooit denkt "waarom doen we het zo," dan staat dat hoofdstuk achter je. Hoofdstuk 3 bevat de richtlijnen voor het gebruik van het online platform. Hoofdstuk 4 spreekt voor trainers. Niet in de zin van "hier is het heilige schrift", meer "dit zijn de ingrediënten, kook nu in je eigen

keuken." Het geeft je de geest van werken met de toolkit in plaats van een set regels. Hoofdstuk 5 keert het perspectief om. Zie het als even in de stoel van een deelnemer zitten, en ervaren hoe het gevoel van die kant voelt. Het helpt om te onthouden dat dit een menselijk proces is, geen selectievakjes-marathon.

Hoofdstuk 6 brengt concrete voorbeelden en vonken. Sommige klein, sommige wat reflectiever. Neem wat resoneert en negeer wat niet resoneert. Niemand beoordeelt jouw smaak. Daarna het hart van alles, de toolkits. Eerst de nationale onderzoeksonderdelen die het project voedden, daarna praktische routes voor trainers, en tenslotte creatieve activiteiten voor leerlingen. Het is de plek waar de theorie stopt met zich als theorie te gedragen en de mouwen begint op te steken.

Je hoeft niet in volgorde te lezen, tenzij je stiekem van dat soort discipline houdt. Rondlopen, springen, terugkeren, in de kantlijn krabbelen als dat helpt. Europa werd ook niet Europa door één rechte weg te volgen.

2. Methodologische richtlijnen

Voordat je in de ONE Culture-toolkit duikt, is het handig om te weten wat erachter zit. Deze methodologische richtlijnen brengen ideeën en bevindingen uit zes partnerlanden samen. Elk onderzocht hoe kunst en creativiteit mensen kunnen helpen voorbij nationalisme en euroscepticisme te kijken en opnieuw te ontdekken wat hen verbindt.

Het rapport biedt een kort overzicht van dat gedeelde onderzoek. In dit handboek vind je voorbeelden van op kunst gebaseerd leren, verhalen vertellen, digitale hulpmiddelen en interculturele dialogen die de activiteiten hebben geïnspireerd. Het laat zien hoe creatieve methoden inclusie, duurzaamheid en burgerparticipatie kunnen bevorderen. Kunst is geen leuke extra. Het is een manier van leren die mensen over grenzen en achtergronden heen verbindt.

Kortom, deze richtlijnen vormen de basis van alles wat volgt. Ze leggen uit waarom creatief leren werkt en hoe het volwassenen helpt empathie, nieuwsgierigheid en een sterker gevoel van Europese verbondenheid te ontwikkelen.

Je kunt het volledige document hier lezen:

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/NL-Common-Report-Desk-Research.pdf>

3. Richtlijnen voor het gebruik van het online platform

Deze sectie ondersteunt trainers bij het optimaal benutten van het online platform van het project. Het legt uit hoe je de interface kunt navigeren, relevante activiteiten kunt bereiken, de virtuele tentoonstellingen kunt verkennen en met de inhoud kunt interageren om zowel de onderwijspraktijk als de betrokkenheid van leerlingen te verbeteren.

Als je vertrouwd raakt met deze secties, wordt het makkelijker om het platform in je trainingssessies te integreren.

3.1. Hoe navigeer je op het online platform

Het online platform is ontworpen om intuïtief en toegankelijk te zijn, zelfs voor gebruikers met beperkte digitale ervaring. Wanneer je inlogt of op de homepage bent:

- Startpagina: je vindt een overzicht van de nieuwste activiteiten, uitgelichte bronnen, ...
- Hoofdmenu: gebruik de bovenste navigatiebalk om toegang te krijgen tot belangrijke secties (zoals Toolkits, Virtuele Tentoonstellingen, Contact, ...)
- Gebruikersdashboard: je persoonlijke dashboard stelt je in staat opgeslagen activiteiten en recent bekeken content bij te houden
- Ondersteuningssectie: een speciale "help"-sectie biedt tutorials, veelgestelde vragen en begeleiding

3.2. Hoe vind je de activiteit die je nodig hebt

Het platform bevat een breed scala aan activiteiten die zijn ontworpen voor volwasseneneducatie. Om je snel de meest geschikte voor jouw groep te identificeren, zijn er verschillende zoektools beschikbaar op deze website:

Vind een activiteit die past bij een specifiek thema, waarde, vaardigheden, doel of activiteitstype. De activiteiten worden georganiseerd op basis van:

- Thema's (bijv. duurzaamheid, interculturele dialoog)
- Waarden (bijv. empathie, respect)
- Vaardigheden (bijv. communicatie, teamwork)
- Leerdoelen (bijv. groepscohesie, creativiteit)
- Activiteitstype (bijv. groepswerk, individuele reflectie, buitenactiviteit)

Gebruik van het filter

- Ga naar de Toolkit, vervolgens naar de sectie activiteiten, en selecteer "Filter"
- Kies de criteria die het meest relevant zijn voor jouw trainingscontext
- Combineer verschillende criteria (bijvoorbeeld: thema = inclusie + vaardigheid = communicatie) om de resultaten te verfijnen
- Het platform toont automatisch activiteiten die aansluiten bij jouw keuze

Gebruik van de zoekbalk

- Als je de naam van een activiteit al kent of een trefwoord in gedachten hebt, typ het dan direct in de zoekbalk
- Gebruik eenvoudige trefwoorden voor bredere resultaten
- Het systeem toont je gerelateerde activiteiten, toolkits en bronnen

Deze tools zorgen ervoor dat je snel de meest geschikte activiteit kunt vinden voor de behoeften van je leerlingen.

3.3. Hoe navigeer je door de virtuele tentoonstellingen

De virtuele tentoonstellingen tonen creatieve output, getuigenissen, foto's en materialen die door leerlingen tijdens projectactiviteiten zijn geproduceerd. Dit zijn online bewerkingen van de nationale en internationale tentoonstellingen ter plaatse.

Om de virtuele tentoonstellingen te verkennen:

- Open het gedeelte "Virtuele tentoonstellingen" in het hoofdmenu.
- Blader door verschillende tentoonstellingszalen die gewijd zijn aan specifieke thema's of partnerorganisaties.
- Klik op visuele elementen (bijv. afbeeldingen, audioclips, video's) om details of verhalen achter het werk te bekijken.
- Gebruik de pijltjes of scrollfunctie om door de virtuele ruimte te bewegen.

Deze tentoonstellingen zijn ontworpen om trainers en leerlingen te inspireren, waarbij goede praktijken en voorbeelden uit het echte leven worden benadrukt.

3.4. Like je favoriete activiteit, laat een reactie achter of deel je feedback

Het betrekken van de inhoud van het online platform helpt de kwaliteit van de tools te verbeteren en een levendige gemeenschap te bevorderen.

- Leuk een activiteit: klik op het harticoon om het op te slaan in je dashboard. Dit helpt ook andere trainers te zien welke activiteiten het meest gewaardeerd worden door de gemeenschap
- Laat een reactie achter: deel inzichten over hoe je de activiteit hebt gebruikt, suggesties of aanbevelingen
- Deel met je collega's en leerlingen: klik op het kanaallogo van jouw keuze om activiteiten of de toolkits te delen
- Deel je feedback: gebruik de feedbackknop om problemen te melden, verbeteringen aan te vragen of nieuwe ideeën voor te stellen. Jouw input helpt het partnerschap om inclusieve en relevante middelen te blijven ontwikkelen

4. Richtlijnen voor trainers over het gebruik van de toolkit

De ONE Culture-toolkit is geen kookboek. Het is een verzameling ingrediënten. Creatief, flexibel en ontworpen om gemengd te zijn. Trainers worden aangemoedigd zich aan te passen. Elke gemeenschap heeft haar eigen ritme en elke groep leerlingen reageert anders. Wat telt is niet perfectie, maar participatie.

Begin met context.

Neem voordat je een activiteit kiest de tijd om de Methodologierichtlijnen te lezen. Ze leggen de waarden achter het project uit: inclusie, duurzaamheid, dialoog en creativiteit als leermiddelen. Denk na over hoe deze zich vertalen naar de realiteit van je leerlingen. Zijn het een groep migranten, museumbezoekers, ouders die terugkeren naar onderwijs, jongvolwassenen die richting zoeken? Pas toon en tempo aan zodat ze op hun plek staan.

Creëer een veilige en nieuwsgierige ruimte.

De toolkit werkt het beste wanneer mensen het gevoel hebben dat ze kunnen experimenteren. Moedig spel, humor en reflectie aan. Kunstactiviteiten kunnen sterke emoties oproepen. Gebruik ze om een gesprek te beginnen, niet om les te geven. Als iets te abstract aanvoelt, laat leerlingen het dan vertalen naar hun eigen ervaringen.

Kies je mix.

Elke sectie van de toolkit belicht een ander thema: duurzaamheid, cultureel erfgoed, EU-waarden, intergenerationele en interculturele dialoog. Je kunt ze gebruiken als losse sessies of ze koppelen aan een langere leertraject. Begin met iets visueels of collectiefs, voordat je overgaat naar diepere reflectieactiviteiten

Reflecteer terwijl je bezig bent.

Vraag na elke sessie wat de deelnemers hebben opgemerkt, gevoeld of geleerd. Niet alleen over Europa, maar ook over zichzelf en anderen om hen heen. Houd een eenvoudig reflectielogboek bij: citaten, tekeningen, groepsfeedback. Deze kleine sporen onthullen vaak de diepere impact die statistieken missen.

Werk samen en deel.

De ONE Culture-gemeenschap bloeit op uitwisseling. Trainers worden uitgenodigd om hun eigen aanpassingen, foto's en feedback te delen via het digitale platform van het project. Dit helpt anderen in Europa te zien hoe één activiteit nieuw leven kan krijgen in verschillende culturele omgevingen.

En tot slot: blijf menselijk.

Deze toolkit draait om verbinding. Als het gelach, vragen of een gevoel van erbij horen oproept, werkt het. Maak je geen zorgen over het "volgens het boekje" doen. De geest van ONE Culture leeft in jouw interpretatie. Hoe je mensen helpt Europa te zien, niet als een idee uit Brussel, maar als iets wat ze al in hun dagelijks leven dragen.

5. Richtlijnen voor leerlingen over het gebruik van de toolkit

Leren via One Culture gaat niet over het uit je hoofd leren van feiten of het bewijzen van wat je al weet. Het gaat om ontdekking. Over jezelf, van anderen, en van de verhalen die ons als Europeanen verbinden. Elke activiteit in deze toolkit biedt een andere toegang tot die gedeelde ruimte. Je hoeft geen kunstenaar, historicus of politiek expert te zijn. Nieuwsgierigheid is genoeg.

Kom zoals je bent.

Je achtergrond, taal of opleidingsniveau doen hier niet uit. Wat je meebrengt, je herinneringen, meningen, humor en verbeelding, geeft de sessies betekenis. Sta open voor het proberen van dingen die onbekend aanvoelen. Fouten maken deel uit van het proces; Ze leiden vaak tot de meest interessante gesprekken.

Leer door te doen.

De toolkit nodigt je uit om te schilderen, schrijven, bewegen, bouwen of debatteren. Dit zijn geen oefeningen om hun eigen wil, maar manieren om anders te denken. Als je tekent, observeer je. Als je optreedt, druk je je uit. Als je het bespreekt, maak je contact. Creativiteit helpt ideeën over identiteit en erbij horen tot leven te komen.

Maak contact met anderen.

Elke activiteit werkt beter in dialoog. Luister naar wat anderen delen, zelfs of vooral als het anders is dan jouw eigen mening. Je kunt echo's van je verhaal vinden in dat van iemand anders, of iets onverwachts leren over je gemeenschap. Deze uitwisseling is waar "Europese waarden" ophouden slogans te zijn en een beleefde ervaring worden.

Denk na over wat er gebeurt.

Neem na elke sessie even de tijd om te merken hoe het voelde. Wat verraste je? Wat veranderde je perspectief? Schrijf het op, schets het, of bespreek het gewoon met iemand. Reflectie zet ervaring om in begrip.

Ga verder dan de workshop.

Het doel van ONE Culture is niet om te eindigen met een certificaat. Het is om het gesprek gaande te houden. Deel wat je hebt geleerd met vrienden, familie of burens. Bezoek lokale musea of culturele evenementen met nieuwe ogen. Stel vragen over de verhalen achter plaatsen, kunstwerken of tradities.

Leren door kunst en dialoog herinnert ons eraan dat Europa niet "daarbuiten" is. Het wordt dagelijks opgebouwd, in de manier waarop we spreken, creëren en samenleven. Deze toolkit helpt je simpelweg om jouw rol in dat voortdurende verhaal te zien en vorm te geven.

6. Suggesties en voorbeelden

Er is niet één manier om een ONE Culture-activiteit te organiseren. De beste sessies groeien uit de mensen in de kamer, niet uit de pagina. Toch maken een paar kleine patronen meestal verschil.

Begin met de zintuigen.

Voordat je mensen vraagt om over Europa na te denken, nodig ze uit om het te voelen. Gebruik geluid, geur of beweging. Een gedeeld lied, een voorwerp van thuis, een geur die een plek oproept. Deze simpele dingen creëren sneller gemeenschappelijke basis dan theorie ooit zou kunnen.

Laat het gezelschap lesgeven.

Let op wat deelnemers opmerken, waar je om lacht of waar je tegen verzet. Die reacties zijn data. Volg ze. Als een gesprek afdwaalt naar iets lokaals of persoonlijks, blijf dan volhouden. Daar worden abstracte ideeën over identiteit concreet.

Houd het luchtig, zelfs als het serieus is.

Kunst, erfgoed en erbij horen kunnen diepe gevoelens raken. Humor en spel maken ruimte voor eerlijkheid. Een tekenoefening kan meer waarheid openen dan een debat over waarden.

Gebruik wat er om je heen is.

Musea, parken, cafés en markten zijn allemaal klaslokalen. De toolkit vereist geen speciale uitrusting; Het vraagt alleen om nieuwsgierigheid. Een wandeling door de buurt kan lagen van gedeelde geschiedenis onthullen die in het volle zicht verborgen liggen.

Maak stilte onderdeel van de dialoog.

Niet iedereen zal eerst willen spreken. Sta pauzes toe. Sommige mensen verwerken door te schrijven of te creëren in plaats van te praten. Betrek ze op hun eigen voorwaarden.

Eindig met iets zichtbaars.

Laat waar mogelijk een spoor achter: een kleine tentoonstelling, een digitale post, een collectieve foto, een verhaalwand. Tastbare resultaten helpen leerlingen inzien dat wat ze samen hebben gemaakt ook buiten de workshop van belang is.

Sluit de cirkel.

Vraag wat de deelnemers zullen meenemen: één idee, één gevoel, één verandering die ze misschien doorvoeren. Schrijf het op. Die fragmenten groeien vaak uit tot het volgende project, of simpelweg tot een meer verbonden manier van leven.

De voorbeelden die in heel Europa zijn verzameld, laten zien dat ONE Culture werkt wanneer het zich levendig voelt. Wanneer mensen zichzelf herkennen in het leren en Europa weerspiegeld zien, niet opgelegd. Gebruik deze reflecties als zachte aanwijzingen en maak de rest dan van jou.

7. Links naar alle toolkits

De bovenstaande hoofdstukken introduceerden de ideeën achter ONE Culture. Het doel, de waarden en de geest van creatief leren die door elke activiteit heen loopt. Het volgende deel is waar denken en praktijk samenkomen.

Hier vind je alle materialen die het project laten werken in echte klaslokalen, gemeenschapsruimtes en musea: nationale onderzoeken, rapporten en beide toolkitmodules voor trainers en leerlingen. Samen laten ze zien hoe dezelfde principes in vele verschillende vormen kunnen ontstaan. Van eco-kunstworkshops in Italië tot geluid gebaseerd verhalen vertellen in België, van intergenerationele uitwisselingen in Oostenrijk tot museum gebaseerde creativiteit in Roemenië en Nederland.

Deze bronnen zijn open uitnodigingen. Gebruik ze zoals ze geschreven zijn of pas ze vrij aan. Elk document vertegenwoordigt de gezamenlijke inspanning van partners in heel Europa die geloven dat leren, via kunst en cultuur empathie, veerkracht en een sterker gevoel van verbondenheid kan opbouwen.

7.1. Nationale onderzoeken en rapporten

Voordat de ONE Culture-toolkit werd opgericht, onderzocht elke partnerorganisatie haar eigen nationale landschap op zoek naar creatieve methoden die volwassenen al verbinden met cultuur, gemeenschap en Europese waarden. Deze nationale onderzoeken zijn de wortels van het project.

Elk rapport brengt lokale ervaringen in kaart: hoe kunst, erfgoed en informeel leren worden gebruikt om inclusie, dialoog en duurzaamheid te bevorderen. Samen onthullen ze een mozaïek van Europese praktijken: verschillend in vorm, maar verenigd door hetzelfde geloof dat creativiteit grenzen kan overbruggen en mensen dichterbij het idee van Europa kan brengen.

Deze studies leverden het bewijs en de inspiratie voor de gedeelde methodologie die volgt. Ze laten zien wat mogelijk is wanneer lokale initiatieven deel worden van een groter Europees verhaal.

7.1.1. Nationaal onderzoek Oostenrijk

Samenvatting: Verbindt lokaal erfgoed- en geheugenwerk met mondiaal burgerschap. Met benaderingen als "Dig Where You Stand," ROOTS en VIRAL, verbindt het mondelinge geschiedenis, intergenerationeel leren en digitaal verhalen vertellen aan gemeenschapsversterking en duurzame herinneringscultuur.

Trefwoorden: erfgoed, geheugen, participatie, intergenerationeel leren, digitale hulpmiddelen

https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/National-Research_ONE-Culture_-_Austria.pdf

https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/National-Report_-_Austria-1.pdf

7.1.2. Nationaal onderzoek België

Samenvatting: Dit onderzoek richt zich op storytelling als een hulpmiddel voor volwassenenleer en interculturele dialoog. Het analyseert Erasmusprojecten zoals DEPART en COMUSYC en laat zien hoe creatieve expressie (kunst, strips, muziek) empathie, kritisch denken en sociale inclusie bevordert. Het stelt narratieve workshops en rollenspellen voor als methoden voor reflectie op EU-waarden en burgerschap.

Trefwoorden: verhalen vertellen, empathie, inclusie, creativiteit, reflectie, burgerschap

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/ENCRE-ONE-Culture-2.1-Methodology-Guidelines-2.1.1-National-research.pdf>

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/ENCRE-ONE-Culture-2.1-Methodology-Guidelines-2.1.2-National-report.pdf>

7.1.3. Nationaal onderzoek Frankrijk

Samenvatting: Benadrukt microlearning en sociale media als creatieve hulpmiddelen voor volwasseneneducatie. Het omvat innovatieve projecten zoals Escape Your Stereotypes, Green Artivism en Theatre of SDG's, waarbij gamification, activisme en milieutheater worden gecombineerd om het bewustzijn over EU-waarden en duurzaamheid te vergroten.

Trefwoorden: microlearning, gamificatie, activisme, duurzaamheid, interculturaliteit

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/ONE-Culture-Methodology-Guidelines-FRANCE.pdf>

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Resume-National-Report-Desk-Research-One-Culture.pdf>

7.1.4. Nationaal onderzoek Italië

Samenvatting: Onderzoekt leren door kunst om creativiteit te verbinden met milieu- en sociale duurzaamheid. Projecten zoals GREENART, EcoActiZenship en Street Art for Rights laten zien hoe artistieke praktijk burgers kan betrekken bij eco-bewustzijn en gemeenschapsveerkracht. De toolkit combineert kunst, activisme en duurzaamheid voor burgerparticipatie.

Trefwoorden: kunst, duurzaamheid, gemeenschap, activisme, eco-burgerschap

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Skill-Up-National-Report-Desk-Research-One-Culture.pdf>

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Skill-Up-ONE-Culture-Methodology-Guidelines.pdf>

7.1.5. Nationaal onderzoek Nederland

Samenvatting: Richt zich op onderwijs en leren met levend erfgoed als verbinding tussen culturele identiteit en onderwijs. Met projecten als WAAT, Creative Museum en Rebelah laat het zien hoe digitaal verhalen vertellen en op erfgoed gebaseerde methoden verbondenheid, inclusie en interculturele dialoog bevorderen.

Trefwoorden: erfgoed, inclusie, digitale verhalen vertellen, identiteit, onderwijs

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Methodology-guidelines-Quiosq-final.pdf>
<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Quiosq-National-Report-Desk-Research-One-Culture-final.pdf>

7.1.6. Nationaal onderzoek Roemenië

Samenvatting: Richt zich op kunstgericht onderzoek en de rol ervan in burgerschap en inclusie. Via projecten als WB-TAC en YouPart promoot het samenwerkingskunst, burgerparticipatie en maatschappelijk verantwoord ondernemen als methoden om Europese waarden en betrokkenheid van de gemeenschap te versterken.

Trefwoorden: kunst gebaseerd onderzoek, participatie, burgerschap, empowerment, inclusie

https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/CMNM_ONE-Culture-National-Desk-Research_Methodology-Guidelines.pdf
https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/CMNM_National-Report-Desk-Research-One-Culture.pdf

7.2. Toolkit voor trainers

De Toolkit for Trainers brengt zes creatieve methoden samen die zijn ontwikkeld door de ONE Culture-partners in heel Europa. Elke methode biedt een andere route naar kunstgericht leren en dialoog. Samen vormen ze een kaart van hoe cultuur gemeenschappen, generaties en ideeën kan verbinden.

In België helpt Understanding EU Values in Adult Education trainers abstracte principes zoals democratie, gelijkheid en menselijke waardigheid om te zetten in geleefde ervaringen door middel van discussie, verhalen vertellen en burgerlijke reflectie. In Roemenië richt Europees Cultureel Erfgoed zich op musea en erfgoed als sociale ruimtes waar behoud een vorm van participatie en gedeelde verantwoordelijkheid wordt.

De Italiaanse module, Milieu- en Sociale Duurzaamheid: Gemeenschappen 'Empoweren' door Creatieve Actie, verandert duurzaamheid in collectieve creativiteit en laat zien hoe eco-kunst en gemeenschapsprojecten wereldwijde kwesties tastbaar en hoopvol kunnen maken. De toolkit van de Oostenrijkse Intergenerationele Dialoog bouwt bruggen tussen leeftijdsgroepen via mondelinge geschiedenis, theater en gedeeld verhalen vertellen, waarmee wordt aangetoond dat kennis beide kanten op gaat.

Frankrijk draagt bij aan Intercultural Dialogue, dat trainers strategieën geeft om diversiteit om te zetten in gesprek, met gebruik van empathie, geweldloze communicatie en participatieve oefeningen om sociale cohesie te versterken. Tot slot herinnert de Nederlandse module, Ruimte als leermiddel, Europa op een bord, ons eraan dat leren begint waar we staan: in onze keukens, straten en landschappen, waar de ruimte zelf een klaslokaal wordt.

Samen tonen deze toolkits de rijkdom van Europa's onderwijskundige verbeelding. Het zijn geen voorschrijvende handleidingen, maar uitnodigingen om te creëren. Elke methode kan worden aangepast aan lokale contexten, gecombineerd met andere, of gebruikt worden om nieuwe benaderingen te inspireren. Wat hen verbindt, is het geloof dat volwasseneneducatie, wanneer geworteld in cultuur en creativiteit, ruimte van verbondenheid kan openen en een meer verbonden Europa kan opbouwen.

7.2.1. Milieu- en sociale duurzaamheid

Samenvatting: Deze toolkit introduceert volwasseneneducatoren in creatieve manieren om milieuduurzaamheid en sociale duurzaamheid te onderwijzen. Het verbindt ecologische verantwoordelijkheid met sociale rechtvaardigheid en laat zien hoe kunst, verhalen vertellen en gemeenschapsprojecten bewustwording en actie kunnen stimuleren. Leerlingen verkennen wereldburgerschap via praktische activiteiten zoals eco-kunst, muurschilderingen en digitale campagnes. De aanpak legt de nadruk op participatie, reflectie en samenwerking. Uiteindelijk rust het docenten uit om duurzaamheid van theorie om te zetten in een geleefde gemeenschapspraktijk.

Trefwoorden: duurzaamheid, sociale inclusie, eco-kunst, mondiaal burgerschap, creatieve educatie

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Ecologische-en-sociale-duurzaamheid-final.pdf>

7.2.2. Europees cultureel erfgoed

Samenvatting: Deze toolkit onderzoekt hoe cultureel erfgoed het verleden, heden en de toekomst van Europa met elkaar verbindt. Het benadrukt musea en culturele instellingen als ruimtes voor inclusie, duurzaamheid en gedeelde identiteit. Leerlingen verkennen tastbaar en immaterieel erfgoed en de rol ervan in het bevorderen van maatschappelijke verantwoordelijkheid en creatief leren.

Trefwoorden: erfgoed, identiteit, inclusie, duurzaamheid, cultuur

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Europees-cultureel-erfgoed-final.pdf>

7.2.3. Interculturele dialoog

Samenvatting: De toolkit rust docenten uit om empathie, tolerantie en communicatie over culturen heen te bevorderen. Het put uit theorieën zoals cultureel relativisme en geweldloze communicatie om leerlingen te helpen vooroordelen onder ogen te zien. Activiteiten leggen de nadruk op ervaringsgericht leren, actief luisteren en verhalen vertellen. Het doel is sociale cohesie door begrip en dialoog.

Trefwoorden: dialoog, empathie, inclusie, geweldloze communicatie, diversiteit

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Interculturele-dialoog-final.pdf>

7.2.4. Intergenerationele dialoog

Samenvatting: De module bevordert leren en samenwerking tussen leeftijdsgroepen. Het laat zien hoe dialoog tussen generaties de democratie, wederzijds respect en collectief geheugen versterkt. Met behulp van mondelinge geschiedenis en levenslang leren ontwerpen docenten projecten waarin jong en oud op gelijke voet van elkaar leren.

Trefwoorden: generaties, levenslang leren, mondelinge geschiedenis, participatie, sociale samenhang

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Intergenerationele-dialoog-final.docx.pdf>

7.2.5. Ruimte als leermiddel

Samenvatting: Deze module laat zien hoe fysieke en culturele ruimtes actieve leermiddelen kunnen worden. Het gebruikt voedseltradities om identiteit, duurzaamheid en verbinding in heel Europa te verkennen. Door microlearning en constructivistische methoden veranderen docenten alledaagse omgevingen in ruimtes voor reflectie en inclusie. De aanpak bevordert culturele geletterdheid en gedeeld begrip.

Trefwoorden: ruimte, microlearning, immaterieel erfgoed, identiteit, inclusie

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Europa-op-een-bordje.pdf>

7.2.6. Begrip van EU-waarden in volwasseneneducatie

Samenvatting: Deze module richt zich op de kernprincipes van de EU (democratie, vrijheid, gelijkheid, rechtsstaat en mensenrechten) en hoe deze geïntegreerd kunnen worden in volwasseneneducatie. Het verbindt theorie met praktijk via debatten, simulaties en burgerbetrokkenheid. Docenten helpen leerlingen desinformatie tegen te gaan en democratische participatie te omarmen.

Trefwoorden: democratie, burgerschap, mensenrechten, kritisch denken, inclusie

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Inzicht-in-de-EU-waarden-in-volwasseneneducatie-final.pdf>

7.3. Toolkit over EU-waarden voor leerlingen

De Toolkit over EU-waarden voor leerlingen is het creatieve hart van *ONE Culture*. Verspreid over twaalf activiteiten nodigt het volwassen leerlingen uit om te ontdekken hoe Europese waarden eruitzien en voelen in het echte leven, via kunst, dialoog, humor en gedeelde ervaringen. Elke partnerorganisatie droeg haar eigen manier bij om abstracte principes om te zetten in menselijke verhalen.

Vanuit Frankrijk *transformeren Cre(active) Courtroom* en *A Day in the Life of a Global Citizen* leren naar performance en verhalen vertellen. Leerlingen nemen rollen aan (rechters, activisten, filmmakers) om te debatteren over rechtvaardigheid, duurzaamheid en solidariteit in de wereld waarin zij leven. Deze oefeningen maken complexe ideeën tastbaar en laten zien hoe burgerschap begint met empathie en verbeelding.

In Nederland dagen *Beyond Borders: Becoming Agents of Change in a Connected Europe* en *Common Ground Across Borders* deelnemers uit om wereldwijd te denken terwijl ze lokaal handelen. Ze ontdekken hoe Europees en mondiaal burgerschap overlappen, en hoe samenwerking reflectie in actie kan omzetten.

Roemenië's *Beyond Borders: Herontdekking van prehistorische kunst via Cucuteni-keramiek* en *golven van expressie: Exploring the Black Sea Through Painting* verankeren de Europese identiteit in haar oudste lagen van creativiteit. Door kunst maken reflecteren leerlingen op erfgoed, duurzaamheid en de gedeelde continuïteit van culturen door de tijd heen.

In Oostenrijk brengen *Creatief Presenteren van EU-waarden* en *interculturele ontmoetingen in Uw Gemeenschap* deze waarden tot leven via visuele en participatieve expressie. Met behulp van theater, fotografie en verhalen vertellen maken deelnemers democratie en inclusie zichtbaar in hun eigen omgeving.

Uit Italië en België komen activiteiten die dagelijkse ruimtes veranderen in podia voor verbinding. *Het EU Values Café* biedt ruimte voor dialoog bij koffie, waar diversiteit, vrijheid en waardigheid besproken kunnen worden zonder de stijfheid van formeel debat. *Speech Bubbles of Europe* transformeert strips tot burgerlijke instrumenten, waarbij humor en illustratie Europese identiteit op een frisse, toegankelijke manier uitdrukken.

Andere modules bouwen bruggen tussen generaties en perspectieven. *Intercultural Civil Walk – Voices of the City* verandert de straten in een levend museum van verbondenheid, terwijl *What's Your Roman Empire?* Opnieuw nadenkt over het gedeelde verleden van Europa door speelse zelfreflectie.

Elke activiteit is op zichzelf staand, maar diep verbonden met de andere. Samen laten ze zien dat Europese waarden geen instructies zijn om uit je hoofd te leren, maar relaties die geleefd moeten worden. In dialoog, creativiteit en wederzijds respect. Trainers worden aangemoedigd de activiteiten aan te passen aan hun eigen context, waarbij ze worden gebruikt als gespreksstarters, workshops of gemeenschapsevenementen. Of het nu door debat, kunst of verhalen vertellen is, deze toolkit herinnert ons eraan dat Europa geen idee is om in te geloven, maar een praktijk om één gedeeld moment tegelijk levend te houden.

7.3.1. Cre(actief) rechtszaal

Samenvatting: Leerlingen houden een schijnproces om klimaatrechtvaardigheid en EU-waarden zoals gelijkheid, solidariteit en mensenrechten te verkennen. In rechtszaalrollen bespreken ze echte milieu- en sociale kwesties, waarbij ze creativiteit gebruiken om bewijs en argumenten te presenteren. Het format stimuleert samenwerking, empathie en actief burgerschap, terwijl abstracte EU-waarden tastbaar worden.

Trefwoorden: klimaatrechtvaardigheid, creativiteit, participatie, solidariteit, mensenrechten

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Creactieve-rechtszaal-final.docx.pdf>

7.3.2. Een dag uit het leven van een wereldburger

Samenvatting: Deelnemers maken korte video's die de dagelijkse handelingen van een verantwoordelijke wereldburger illustreren. Door verhalen vertellen en teamwork verbinden zij EU-waarden met het dagelijks leven, waarbij zij reflecteren op hun eigen rol in het bevorderen van

democratie, duurzaamheid en sociale inclusie. Het proces bouwt digitale, creatieve en burgervaarigheden op en bevordert het bewustzijn van gedeelde verantwoordelijkheid.

Trefwoorden: wereldburgerschap, verhalen vertellen, creativiteit, inclusie, verantwoordelijkheid

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Wereldburger-final.docx.pdf>

7.3.3. Voorbij grenzen: agenten van verandering worden in een verbonden Europa

Samenvatting: Deze toolkit helpt volwassen leerlingen om wereldburgerschap en Europese identiteit te verkennen door middel van reflectie en lokale actie. Het daagt euroscepticisme uit door empathie, bewustzijn van onderlinge afhankelijkheid en burgerparticipatie aan te moedigen. Leerlingen ontwerpen kleinschalige projecten om wereldwijde waarden (rechtvaardigheid, duurzaamheid en solidariteit) toe te passen binnen hun gemeenschappen.

Trefwoorden: mondiaal burgerschap, inclusie, solidariteit, participatie, empowerment

https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Over-de-grenzen-heen_-aanjagers-van-verandering-worden-in-een-verbonden-Europa-final.docx.pdf

7.3.4. Voorbij grenzen: het herontdekken van prehistorische kunst via Cucuteni-keramiek

Samenvatting: Een praktische workshop met prehistorische kunst om identiteit, creativiteit en gedeeld erfgoed te verkennen. Leerlingen recreëren Cucuteni-aardewerk om te reflecteren op culturele continuïteit, duurzaamheid en diversiteit in Europa. Door middel van kunst en dialoog verbinden zij oude praktijken met moderne Europese waarden van vrijheid, democratie en solidariteit.

Trefwoorden: erfgoed, creativiteit, identiteit, duurzaamheid, inclusie

https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Beyond-Borders_-herontdekking-van-prehistorische-kunst-door-middel-van-Cucuteni-keramiek-final.docx.pdf

7.3.5. Gemeenschappelijke basis over grenzen heen

Samenvatting: Leerlingen onderzoeken wat Europeanen verbindt buiten nationaliteit door Europese eigenschappen te vergelijken met die van een willekeurig gekozen niet-Europees land. Door groepsdiscussies en het maken van posters reflecteren ze op gedeelde cultuur, stereotypen en identiteit. De sessie bevordert kritisch denken, empathie en interculturele dialoog, waarbij de culturele verbindingen van Europa worden benadrukt.

Trefwoorden: Europese identiteit, interculturele dialoog, reflectie, eenheid, diversiteit

https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Golven-van-expressie_-de-Zwarte-Zee-verkennen-door-middel-van-schilderen-in-het-kunstmuseum-final.docx.pdf

7.3.6. Creatief presenteren van EU-waarden

Samenvatting: Deelnemers brengen EU-waarden zoals vrijheid, gelijkheid en democratie tot leven door visuele uitvoering. In teams creëren ze "levende standbeelden" die deze principes symbolisch vertegenwoordigen. Het proces verdiept het begrip door creativiteit en teamwork, terwijl het debat aanmoedigt over hoe waarden het dagelijks leven vormgeven.

Trefwoorden: creativiteit, EU-waarden, democratie, samenwerking, expressie

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Creatief-presenteren-van-EU-waarden-final.docx.pdf>

7.3.7. Interculturele burgerwandeling – stemmen van de stad

Samenvatting: Een begeleide stadswandeling waarbij deelnemers multiculturele wijken verkennen, lokale verhalen ontdekken en reflecteren op Europese waarden in het dagelijks leven. Door middel van verhalen vertellen en observatie verbinden leerlingen diversiteit en inclusie met burgerschap en verbondenheid. De ervaring verandert de stad in een levend klaslokaal van Europese identiteit.

Trefwoorden: interculturele dialoog, inclusie, burgerschap, verhalen vertellen, erbij horen

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Stemmen-van-de-stad-final.docx.pdf>

7.3.8. Interculturele ontmoetingen in je gemeenschap

Samenvatting: In een World Café ontmoeten deelnemers bewoners van diverse achtergronden om migratieverhalen en persoonlijke ervaringen uit te wisselen. De activiteit bouwt empathie en begrip op voor gemeenschapsdiversiteit, waardoor het dagelijks leven wordt gekoppeld aan EU-waarden van tolerantie, vrijheid en respect. Het is eenvoudig, inclusief en dialooggericht.

Trefwoorden: dialoog, diversiteit, tolerantie, verhalen vertellen, gemeenschap

https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Over-de-grenzen-heen_-aanjagers-van-verandering-worden-in-een-verbonden-Europa-final.docx.pdf

7.3.9. Tekstballonnen van Europa

Samenvatting: Deelnemers verkennen EU-waarden zoals waardigheid, democratie en gelijkheid via strips. Ze tekenen en wisselen verhalen van één frame uit, waarbij ze elkaars tekstballonnen invullen om samen betekenis te creëren. De speelse methode overbrugt taalbarrières, stimuleert empathie en benadrukt hoe waarden visueel en collectief kunnen worden uitgedrukt.

Trefwoorden: strips, creativiteit, dialoog, gelijkheid, democratie

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Spraakballonnen-final.docx.pdf>

7.3.10. De EU-waarden Café

Samenvatting: Een dynamische, caféachtige discussie die EU-waarden omzet in een levendig gesprek. Deelnemers wisselen af tussen thematische tafels, bespreken echte dilemma's en creëren artistieke of media-gebaseerde reacties. De sfeer is informeel maar reflectief, waarbij politieke idealen worden verbonden met dagelijkse ervaring en burgerlijke verantwoordelijkheid.

Trefwoorden: dialoog, participatie, burgerschap, creativiteit, democratie

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Het-EU-Values-Cafe-final.docx.pdf>

7.3.11. Wat is jouw Romeinse Rijk?

Samenvatting: Deze praktijk verbindt het oude Romeinse erfgoed met moderne Europese waarden door middel van geleide reflectie en metaforen. Leerlingen verbinden monumenten zoals het Colosseum of de Via Appia met rechtvaardigheid, vrede en vrijheid, en ontwerpen vervolgens hun eigen "Romeinse Rijk van Waarden." Het verenigt geschiedenis, identiteit en burgerlijke verbeelding.

Trefwoorden: erfgoed, identiteit, burgerschap, reflectie, creativiteit

<https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Wat-is-jouw-Romeinse-Rijk-final.docx.pdf>

7.3.12. Golven van expressie die de Zwarte Zee verkennen via schilderkunst in het Iasi Museum

Samenvatting: Een schilderworkshop in musea waar deelnemers leren over de culturele en geopolitieke betekenis van de Zwarte Zee terwijl ze hun eigen kunstwerken maken. De activiteit verbindt kunst, identiteit en duurzaamheid, waarbij creativiteit wordt gebruikt om eenheid, diversiteit en Europa's gedeelde milieuverantwoordelijkheid te bespreken.

Trefwoorden: kunst, erfgoed, duurzaamheid, identiteit, inclusie

https://www.one-culture.eu/wp-content/uploads/2025/11/Golven-van-expressie_-de-Zwarte-Zee-verkennen-door-middel-van-schilderen-in-het-kunstmuseum-final.docx.pdf

8. Nawoord

De reis van ONE Culture begon met een eenvoudige vraag: hoe kunnen kunst en leren mensen helpen zich deel te voelen van een gedeeld Europees verhaal? De antwoorden bleken net zo divers als Europa zelf, getekend in klei, gefilmd op telefoons, gezongen in cafés of in stadsstraten in kaart gebracht.

Wat al deze benaderingen verbindt, is niet één enkele methode, maar een houding: nieuwsgierigheid, openheid en het geloof dat dialoog dingen verandert. Wanneer volwassenen creatief leren, doen ze meer dan alleen kennis verwerven. Ze bouwen een gevoel van verbondenheid.

Dit handboek is geen eindpunt. Het is een levend document dat groeit met elke bewerking, elk nieuw verhaal dat gedeeld wordt. De waarde ligt in hoe het wordt gebruikt: in workshops die tot gelach

leiden, in stille reflecties die perspectief veranderen, in onverwachte partnerschappen die grenzen overschrijden.

De ONE Culture-partners hopen dat wat begon als een Europees project voortduurt als een menselijk project: een netwerk van docenten, kunstenaars en burgers die steeds nieuwe manieren vinden om Europa zichtbaar, tastbaar en vriendelijk te maken.

Mogen deze pagina's je eraan herinneren dat cultuur niet alleen iets is om te behouden, maar een manier om contact te maken. En dat elke daad van leren, hoe klein ook, helpt het volgende hoofdstuk van dit gedeelde verhaal te schrijven.

9. Index van trefwoorden

A

activisme – 7.1 Italië

B

belonging – 7.3 Interculturele Burgerwandeling

burgerschap – 7.1 Roemenië, 7.2 Begrijpen van EU-waarden, 7.3 Interculturele Burgerwandeling, 7.3 Wat is jouw Romeinse Rijk

bestuur – 7.3 Voorbij Grenzen

C

constructivistische methoden – 7.2 Ruimte als leermiddel

creativiteit – 7.1 België, 7.1 Roemenië, 7.2 Milieu en sociale duurzaamheid, 7.3 Cre(actieve) rechtbank, 7.3 Tekstballonnen van Europa, 7.3 Wat is jouw Romeinse Rijk

cultuur – 7.2 Europees cultureel erfgoed

communicatie, geweldloze – 7.2 Interculturele Dialoog

cohesie, sociale – 7.2 Intergenerationele Dialoog

D

democratie – 7.2 Begrijpen van EU-waarden, 7.3 Creatief presenteren van EU-waarden

deelname – 7.1 Oostenrijk, 7.1 Roemenië, 7.2 Milieu en sociale duurzaamheid, 7.2 Intergenerationele dialoog, 7.3 Cre(actieve) Rechtszaal, 7.3 Beyond Borders, 7.3 EU Values Café

dialoog – 7.2 Interculturele Dialoog, 7.3 Interculturele Burgerwandeling, 7.3 Interculturele Ontmoetingen in uw Gemeenschap, 7.3 Tekstballonnen van Europa, 7.3 EU Values Café

digitale hulpmiddelen – 7.1 Oostenrijk

digitale verhalen vertellen – 7.1 Oostenrijk, 7.1 Nederland

diversiteit – 7.2 Interculturele dialoog, 7.3 Interculturele ontmoetingen in uw gemeenschap, 7.3 Gemeenschappelijke grond over grenzen heen

duurzaamheid – 7.1 Frankrijk, 7.1 Italië, 7.2 Milieu en sociale duurzaamheid, 7.2 Europees cultureel erfgoed, 7.2 Ruimte als leermiddel, 7.3 Een dag uit het leven van een wereldburger, 7.3 Voorbij Grenzen (Cucuteni keramiek), 7.3 Golven van expressie

E

eco burgerschap – 7.1 Italië

eco kunst – 7.2 Milieu en sociale duurzaamheid

educatie, onderwijs – 7.1 Nederland

eenheid – 7.3 Gemeenschappelijke Grond Over Grenzen heen

empathie – 7.1 België, 7.2 Interculturele Dialoog, 7.3 Cre(actieve) Rechtszaal, 7.3 Gemeenschappelijke Grond Over Grenzen heen

empowerment – 7.1 Roemenië, 7.3 Voorbij Grenzen

erfgoed – 7.1 Oostenrijk, 7.1 Nederland, 7.2 Europees cultureel erfgoed, 7.3 Voorbij Grenzen (Cucuteni keramiek), 7.3 Wat is jouw Romeinse Rijk, 7.3 Golven van expressie

EU-waarden – 7.3 Creatief presenteren van EU-waarden

Europese identiteit – 7.3 Gemeenschappelijke Grond Over Grenzen heen

expressie – 7.3 Creatief presenteren van EU-waarden

G

gamificatie – 7.1 Frankrijk

generaties – 7.2 Intergenerationele Dialoog

geletterdheid – 7.2 Ruimte als leermiddel

gerechtigheid – 7.3 Cre(actieve) Rechtszaal, 7.3 Wat is jouw Romeinse Rijk

gemeenschap – 7.1 Italië, 7.3 Interculturele ontmoetingen in jouw gemeenschap

humor – 7.3 Tekstballonnen van Europa

H

herinnering – 7.1 Oostenrijk

houdingen – 7.3 Voorbij Grenzen

I

identiteit – 7.1 Nederland, 7.2 Europees cultureel erfgoed, 7.3 Voorbij Grenzen (Cucuteni keramiek), 7.3 Gemeenschappelijke grond over grenzen heen, 7.3 Wat is jouw Romeinse Rijk, 7.3 Golven van expressie

inclusie – 7.1 België, 7.1 Nederland, 7.1 Roemenië, 7.2 Europees cultureel erfgoed, 7.2 Interculturele dialoog, 7.2 Begrip van EU-waarden, 7.3 Een dag uit het leven van een wereldburger, 7.3 Gemeenschappelijke grond over grenzen heen, 7.3 Interculturele burgerwandeling, 7.3 Tekstballonnen van Europa, 7.3 Golven van expressie

immaterieel erfgoed – 7.2 Ruimte als leermiddel

interculturele dialoog – 7.1 Frankrijk, 7.3 Gemeenschappelijke Grond over Grenzen heen

interculturaliteit – 7.1 Frankrijk

intergenerationeel leren – 7.1 Oostenrijk, 7.2 Intergenerationele Dialoog

K

klimaatrechtvaardigheid – 7.3 Cre(actieve) Rechtszaal

kunst – 7.1 Italië, 7.3 Golven van expressie

kunstonderzoek – 7.1 Roemenië

L

levenslang leren – 7.2 Intergenerationele Dialoog

M

microleren – 7.1 Frankrijk, 7.2 Ruimte als leermiddel

mensenrechten – 7.2 Begrijpen van EU-waarden, 7.3 Cre(actieve) Rechtszaal

mondelinge geschiedenis – 7.1 Oostenrijk, 7.2 Intergenerationele Dialoog

musea – 7.2 Europees cultureel erfgoed

O

onafhankelijkheid – 7.3 Voorbij Grenzen

P

participatie, zie deelname

R

reflectie – 7.1 België, 7.2 Milieu en sociale duurzaamheid, 7.3 Gemeenschappelijke Grond over Grenzen heen, 7.3 Wat is jouw Romeinse Rijk

ruimte – 7.2 Ruimte als leermiddel

S

sociale inclusie – 7.2 Milieu en sociale duurzaamheid

solidariteit – 7.3 Cre(actieve) Rechtszaal, 7.3 Voorbij Grenzen

stereotypen – 7.3 Gemeenschappelijke Grond Over Grenzen heen

strips – 7.3 Tekstballonnen van Europa

samenwerking – 7.3 Creatief presenteren van EU-waarden

sociale samenhang – 7.2 Intergenerationele Dialoog

T

tolerantie – 7.3 Interculturele ontmoetingen in jouw gemeenschap

V

verhalen vertellen – 7.1 België, 7.2 Interculturele dialoog, 7.3 Een dag uit het leven van een wereldburger, 7.3 Interculturele burgerwandeling, 7.3 Interculturele ontmoetingen in je gemeenschap

vrede – 7.3 Wat is jouw Romeinse Rijk

vrijheid – 7.2 Begrijpen van EU-waarden, 7.3 Interculturele ontmoetingen in je gemeenschap, 7.3 Wat is jouw Romeinse Rijk

9. Bibliografie

Anderson, B. (2006). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. Verso.

Antz, E.-M., Franz, J., Frieters, N., Scheunpflug, A., & Tolksdorf, M. (2009). *Generationen lernen gemeinsam: Theorie und Praxis intergenerationeller Bildung*. wbv Bertelsmann.

Bouchrika, I. (n.d.). Adult learning theory for 2025: Methods and techniques of teaching adults. Research.com.

Bradley, W. (2017). *Art and social change: Contemporary art in society*. Routledge.

Brown, M. (2005). Learning spaces. In *Educating the net generation*.
<https://www.educause.edu/research-and-publications/books/educating-net-generation>

Caradonna, J. (n.d.). *Sustainability: A history*.

Cole, N. L. (n.d.). Cultural relativism definition. ThoughtCo, Dotdash Meredith. Accessed March 18, 2025. <https://www.thoughtco.com/cultural-relativism-definition-3026122>

Communication non violente: Principes. (n.d.). Outils Psy. Accessed March 18, 2025. <https://outils-psy.com/communication-non-violente-principes/>

Concepts glossary | e-Platform on intercultural dialogue. (n.d.). UNESCO. Accessed April 10, 2025. <https://www.unesco.org/interculturaldialogue/en/concept-glossary>

Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage. (n.d.). UNESCO, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. <https://ich.unesco.org/en/convention>

Cultural heritage | UNESCO UIS. (n.d.).

De Azevedo, S. S. N., & Aguiar, D. K. (n.d.). *Social sustainability: A multidimensional approach*.

De Jaartraining Voedselbossen. (n.d.). Voedseluithetbos. <https://voedseluithetbos.nl/en/de-jaartraining-voedselbossen/>

Desvallées, A., & Mairesse, F. (Eds.). (2010). *Key concepts of museology*. Armand Colin.

Digitalisation and adult learning in Antalya Olgunlasma Institution. (n.d.).

Dolasinski, M. J., & Reynolds, J. (2020). Microlearning: A new learning model. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 44(3), 551–561. <https://doi.org/10.1177/1096348020901579>

Eden, C. A., Chisom, O. N., & Adeniyi, I. S. (2024). Cultural competence in education: Strategies for fostering inclusivity and diversity awareness. *International Journal of Applied Research in Social Sciences*, 6(3). <https://doi.org/10.51594/ijarss.v6i3.895>

Educlocal Food. (n.d.). Educlocal Food. <https://www.educlocalfood.eu/>

Edwards, A. R. (2005). *The sustainability revolution: Portrait of a paradigm shift*. New Society Publishers.

EU Policy for cultural heritage - Culture and Creativity. (n.d.). <https://www.folkart-culture.eu/>

European Commission. (2016). *Voices of culture: Brainstorming report—Promoting intercultural dialogue and bringing communities together through culture in shared public spaces*. https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/docs/voices-of-culture/voices-of-culture-brainstorming-report-intercultural-dialogue-2016_en.pdf

European Union. (n.d.). Aims and values of the European Union. European Union. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_en

Fincu, M. C. (2021). The garbage patch state: Environmental art for climate action. UNESCO. <https://www.unesco.org/en/the-garbage-patch-state>

Food Educators. (n.d.). Food Educators. <https://www.foodeducators.eu/>

FoodShift Pathways. (n.d.). SusMetro. <https://www.susmetro.eu/foodshift-pathways/>

Freire, P. (2000). *Pedagogy of the oppressed* (30th Anniversary ed., M. B. Ramos, Trans.). Bloomsbury Academic.

Generationen Dialog. (n.d.). *Gemeinsam voneinander lernen – Brücken zwischen Generationen bauen*. <https://generationen-dialog.at/>

Gonzales, P. G., Noh, D., & Wilson, D. (n.d.). *Making the space for learning*. <https://pz.harvard.edu/sites/default/files/Making%20Space%20for%20Learning%20.pdf>

Green Roofs for Healthy Cities. (2022). Green roofs. Green Roofs for Healthy Cities. <https://www.greenroofs.org>

Intercultural dialogue. (n.d.). European Migration Network Glossary, European Commission. Accessed March 12, 2025. https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/intercultural-dialogue_en

Intergenerational dialogue: Addressing future challenges and consulting young people in the EU. (2024). European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)767147](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)767147)

Intergenerationelles Lernen. (2016). *Ein Leitfaden für die wissenschaftliche Weiterbildung in der nachberuflichen Lebensphase*. <https://www.freiwilligenweb.at/wp-content/uploads/2020/06/Intergenerationelles-Lernen.-Ein-Leitfaden-für-die-wissenschaftliche-Weiterbildung-in-der-nachberuflichen-Lebensphase.-Graz-2016-barrierefreie-Version.pdf>

Intergenerationelles Lernen Der DIE-Wissensbaustein für die Praxis. (2015). <https://www.die-bonn.de/wb/2015-intergenerationelles-lernen-01.pdf>

Lacy, P., & Rutqvist, J. (n.d.). *The circular economy handbook: Realizing the circular advantage*.

McLeod, S. (2025, March 31). Constructivism. Simply Psychology.
<https://www.simplypsychology.org/constructivism.html>

Morgen. Heute. Gestern. (n.d.). *Leitfaden für einen Dialog der Generationen über Geschichte*.
https://www.annefrank.de/fileadmin/Redaktion/Shop/Dokumente/kriegskinder_broschuere_final.pdf

Multiculturalism. (n.d.). Britannica, Encyclopaedia Britannica. Accessed March 17, 2025.
<https://www.britannica.com/topic/multiculturalism>

Müller, J.-W., & Scheppele, K. L. (2008). Constitutional patriotism: An introduction. *International Journal of Constitutional Law*, 6(1), 67–71. <https://doi.org/10.1093/icon/mom039>

Network of European Museum Organisations. (n.d.). *Handbook: Museums as spaces for intercultural dialogue (MAPforID)*. https://www.networkofeuropeanmuseumorganisations.org/fileadmin/Dateien/public/service/Handbook_MAPforID_EN.pdf

Panciroli, C., & Macaуда, A. (2017). The space as an educational and a didactic tool of interpretation: The example of the atelier of “The child and the city.” *Journal of Theories and Research in Education*.

Penna, K. N. (n.d.). Cultural heritage as an educational base for the traditional pillars of sustainable development.
https://www.researchgate.net/publication/330881714_Cultural_heritage_as_an_educational_base_for_the_traditional_pillars_of_sustainable_development

Promoting inclusion with football for unity 2.0. (n.d.). UEFA.com. <https://www.uefa.com/news-media/news/0287-19953fea39c0-8fc8aba7f9bf-1000--promoting-inclusion-with-football-for-unity-2-0/>

REACT | Resources for accessible cultural tours. (n.d.).

Symonds, P. (n.d.). 5 key principles of Malcolm Knowles adult learning theory of andragogy & using it in the workplace.

The European Commission. (2017). *White paper on the future of Europe: Reflections and scenarios for the EU27 by 2025*. https://commission.europa.eu/document/download/b2e60d06-37c6-4943-820f-d82ec197d966_en?filename=white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf

United Nations Alliance of Civilizations. (n.d.). UNAOC. <https://www.unaoc.org/>

United Nations Development Programme. (2021). *BRIDGE project report: Building relationships and intercultural dialogue in Bosnia and Herzegovina*.
https://info.undp.org/docs/pdc/Documents/BIH/BRIDGE_UNDP2021.docx.pdf

UNDP. (2021, July 19). *Plastic waste art: Transforming trash into stunning works of art*. United Nations Development Programme. <https://www.undp.org/arab-states/stories/plastic-waste-art>

Weiss, M. N. (2017). ‘Wise up!’ – Philosophical practice as lifelong learning? *Journal Lessico di Etica Pubblica*.

Disclaimer

Gefinancierd door de Europese Unie. De geuite meningen en standpunten zijn echter

alleen die van de auteur(s) en weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs die van de Europese Unie of het Europees Uitvoerend Agentschap voor Onderwijs en Cultuur (EACEA). Noch de Europese Unie, noch de EACEA kunnen verantwoordelijk worden gehouden voor hen.

Al onze producten worden uitgegeven onder de licentie CC-BY-SA. Voel je vrij om te gebruiken, remixen en delen, maar vergeet niet dezelfde licentie te gebruiken en de EU-cofinanciering te erkennen

Authors

© 2025 - ENCRE - Europees Netwerk van Stripvertegenwoordigers en Ondernemers (BE), Skill Up Srl (IT), Cap Ulysse (FR), Museumsverein Klostertal (AT), Complexul Muzeal National Moldova Iasi (RO), Quiosq (NE). Deze publicatie werd uitgevoerd met financiële steun van de European Commissie onder Erasmus+ Project "ONE Culture - Overwinnen van nationalisme en euroscepticisme via cultuur", N. 2024-1-BE01-KA220-ADU-000243645.

Overcoming Nationalism and Euroscepticism Through Culture